

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เกิดประสิทธิผล Academic Administration in Educational Institutions with Effective Participation

พระมหาชนะชัย คำแก้ว Phramaha Chanachai Kamkaew

นักวิชาการอิสระ Independent academic

Corresponding author, e-mail: tananamallbi079@gmail.com

Received January 3, 2025; Revised January 19, 2025; Accepted: June 29, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เกิดประสิทธิผล โดยใช้การศึกษาจากแบบวิเคราะห์เอกสาร หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลที่ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการ และครูผู้สอน เข้ามามีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ การวางแผน การตัดสินใจ กำหนดกลยุทธ์ ปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ร่วมกันประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลเพื่อสนับสนุนการบริหารงานวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; แบบมีส่วนร่วม; ประสิทธิภาพ

Abstract

This academic article aims to study academic administration in educational institutions with effective participation. The research results found that Implementation of academic administration towards excellence in effective participatory academic administration that includes the participation of administrators. Head of Academic Administration and Teachers Group Take part in discussions, planning, decision-making, setting strategies, and working according to plans together. Consists of 3 steps: Step 1: Participation in decision making. Step 2: Participation in operations. Step 3: Participation in evaluation. Because of participatory management to jointly develop the quality and standards of education according to the educational quality assurance system. Administrators must use leadership in building teams and implementing the academic administration process as a factor in supporting academic administration to be successful.

Keywords: Academic administration; Participatory; Effective

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 กำหนดหลักการสำคัญในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมทางการศึกษาเป็นสำคัญ ส่งผลให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาบนพื้นฐานของหลักการแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะงานด้านวิชาการต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู ผู้ปกครอง นักเรียนรวมถึงระบบการศึกษาของไทยเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาต้องรับภาระหน้าที่รับผิดชอบหลักในการดำเนินการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) นอกจากนี้ยังมีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีต่างๆ สามารถสื่อสารกันได้ในเวลาอันรวดเร็ว ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง โดยรัฐบาลเปิดโอกาสให้คนไทยได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้สถานศึกษาสามารถที่จะผลิตคนเก่ง คนดี ภายใต้โอกาสการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) “ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา”

ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาที่จะประสบความสำเร็จจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครองนักเรียน บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา องค์การของรัฐ องค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆ ได้แก่ 1) กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ 2) กระบวนการที่ประชาชนที่จะแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด และลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอก และ 3) กระบวนการที่รัฐส่งเสริม สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม (ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ, 2558)

ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในรูปแบบการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการทำงานของสถานศึกษา จากที่หน่วยงานส่วนกลางเป็นผู้กำหนดนโยบาย และแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นการทำงานมีการคิดริเริ่มด้วยตนเอง คิดสร้างความเข้มแข็งให้ตนเอง อันเป็นเงื่อนไขความสำเร็จของสถานศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน กระบวนการการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาใช้กระบวนการระดมทรัพยากรบุคคลให้มีส่วนร่วม จัดการศึกษา การพัฒนาครูและผู้เรียน การจัดแหล่งเรียนรู้การสร้างบรรยากาศทางวิชาการโดยใช้การสร้างองค์ความรู้ใหม่มาจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ ให้ความรู้คู่คุณธรรม และการสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมครูและผู้เรียนในการพัฒนาระบบการเรียนการสอน

ด้วยเหตุผลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความสามารถของผู้บริหารซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา ในศีกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยขอเสนอในประเด็นความหมายของการมีส่วนร่วม กระบวนการมีส่วนร่วม การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วม

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเป็นการบริหารจัดการกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดกับผู้เรียน ดังนั้นการบริหารงานวิชาการเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ และเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณสมบัต และทักษะ ความสามารถตามที่ได้กำหนดไว้ใน

จุดมุ่งหมายของการศึกษาแห่งชาติและสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2556) โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน งานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานในสถานศึกษา (ปรีชา จันทรมณี, 2556) เป็นการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพที่สถานศึกษาได้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการนำความรู้ หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่มีผู้คิดค้น วิจัยและนำเสนอมาพิจารณา แล้วเสนอแนวปฏิบัติที่จะเป็นไปได้จริงในสถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นจริงและแนวปฏิบัตินี้จะมีผลให้เกิดการปรับปรุง พัฒนางานที่ทำอยู่ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงขึ้น (จันทรานี สงวนนาม, 2557) อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา กล่าวโดยสรุป การบริหารงานวิชาการ คือ การร่วมมือของบุคคลในการบริหารงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปโดยมีวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกัน คือ การใช้ทรัพยากรเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของสถานศึกษาเป็นสำคัญ และในการบริหารงานวิชาการนั้นผู้บริหารต้องใช้ภาวะผู้นำและใช้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อร่วมพัฒนางานตามภารกิจและขอบข่ายของงานวิชาการ ประกอบด้วย การพัฒนาและการนำหลักสูตรไปใช้ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการที่หลากหลาย การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การใช้สื่อ วัสดุประกอบการจัดการเรียนการสอน การนิเทศติดตามผลและรวมไปถึงการวัดและประเมินผล

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง สถานศึกษามีหน้าที่ของโรงเรียน คือ การให้ความรู้ทางวิชาการแก่นักเรียนเป็นสำคัญงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาการที่สำคัญ คือ งานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน งานด้านปรับปรุงการเรียนการสอน งานด้านการวัดผลประเมินผลซึ่งภารกิจในงานวิชาการนั้น สถานศึกษาต้องสามารถที่จะปฏิบัติให้ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ส่งผลต่อนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของสถานศึกษาโดยตรง ต้องอาศัยกระบวนการที่มีประสิทธิผลโดยยึดรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้บุคลากรในสถานศึกษามีบทบาทในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาร่วมกัน โดยความสำคัญของการบริหารงานวิชาการยุคใหม่โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางหรือผู้เรียนสำคัญที่สุด ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพ ประเมินผลการเรียนจากสภาพจริง ปรับบทบาทของครูจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้ ให้ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตลอดจนการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีและแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ของนักเรียน

แนวคิดนี้จะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารที่จะปฏิรูปการเรียนรู้ได้แก่ บทบาทการเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของครูและนักเรียนเป็นผู้นำในการบริหาร โดยยึดแนวทางการบริหารแบบประชาธิปไตย เป็นผู้นำในการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน เป็นผู้นำในการพัฒนางานวิชาการ ประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการศึกษา เป็นผู้นำในการจัดการศึกษาและเป็นเอกลักษณ์ขององค์กรในทางสร้างสรรค์ เป็นผู้นำในการบริหารงานโดยร่วมกันทำงานเป็นทีม และส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน โดยใช้การบริหารคุณภาพที่ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ตัดสินใจ

ลงมือทำและรับผิดชอบร่วมกัน ผลักดันให้ครูทุกกลุ่มวิชาทำงานร่วมกัน โดยมุ่งคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นผู้สร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเรียนรู้และจัดทางงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา เพื่อเป็นแหล่งที่ให้ความรู้แก่นักเรียน หน้าที่หลักของโรงเรียนคือ การจัดการเรียนการสอนหรืองานวิชาการ

ส่วนงานธุรการ งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียน งานความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นงานที่สนับสนุนให้งานวิชาการได้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดของการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภทมีภารกิจที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ การดำเนินการให้ได้ผลดังกล่าวต้องอาศัยการดำเนินการที่ถูกต้องโดยอาศัยหลักวิชาการศึกษา อาศัยการทำงานที่เป็นระบบ อาศัยความตระหนักว่าต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอและอาศัยความตั้งใจจริงของผู้บริหาร ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ให้มีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผลทางการศึกษา

กล่าวโดยสรุป กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้เป็นฐาน พร้อมทั้งจะยอมเสียสละ พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ ต้องเป็นผู้ที่รอบรู้สิ่งต่างๆ ส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานเป็นทีม รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน ยึดหลักประชาธิปไตย และเป็นที่ปรึกษาของผู้ใต้บังคับบัญชาในทุกๆ เรื่อง โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารนักปฏิบัติต้องบริหารงานด้านวิชาการในรูปคณะกรรมการตามที่กฎหมายกำหนดอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลของงานในสถานศึกษาทั้งปวงเพราะการบริหาร งานวิชาการย่อมส่งผลเพื่อให้ชุมชนจากหลากหลายองค์กรร่วมและมีอำนาจต่อความร่วมมือหลายฝ่ายเพื่อให้เกิดคุณภาพทางการศึกษาแก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายด้านผลผลิตทางการศึกษาสูงสุดของสถานศึกษาทุกแห่ง ดังที่ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวว่า งานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาโดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร ถ้ามองในด้านกระบวนการดำเนินงานแล้ว หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนตลอดจนการประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษา การบริหารงานวิชาการ ได้แก่ งานการควบคุมดูแลหลักสูตร การสอน การฝึกอบรมครูการนิเทศการศึกษา การเผยแพร่งานวิชาการ การวัดผลการศึกษา การศึกษาวิจัย การประเมินมาตรฐานสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553)

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เกิดประสิทธิผล

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการบริหารที่ช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานเพื่อให้เกิดความผูกพัน และความรับผิดชอบต่อองค์การมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องเห็นความสำคัญ พร้อมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดพื้นฐานต่อกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุด คือ การร่วมกันค้นหาปัญหาการวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีในท้องถิ่น การ

บริหารจัดการการตัดสินใจ การประเมินผลต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมชุมชน (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2552) ที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่การเริ่มคิดการวางแผนนำไปปฏิบัติ และประเมินผล รวมทั้งได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน (ประภาพร ชื่อสุทธิกุล, 2551) การจัดให้เป็นงานร่วมอันเดียวกันทั้งนี้เพราะโดยความเป็นจริงว่าบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหาจะเป็นผู้ที่รู้ปัญหาดีที่สุด ผู้บริหารระดับสูงไม่ได้รู้ดีในทุกเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะทำให้บุคคลเคารพในสิ่งที่พวกเขาทำร่วมกันกำหนดขึ้นมา (สถาพร ปิ่นเจริญ, 2556) ดังนั้นการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกำหนดวัตถุประสงค์ วางแผนร่วมกัน ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งทำให้เกิดความร่วมมือ เกิดความผูกพันและไว้วางใจฝ่ายบริหารให้เกิดทีมงานที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ ดังนี้

ดังนั้นเทคนิคการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) การให้คำปรึกษา (Consultation) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้แสดงความคิดเห็น 2) การทำงานเป็นทีม (Team Building) เป็นกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ 3) กลุ่มคุณภาพงาน (QC Circle) เป็นกลุ่มพัฒนาคุณภาพงาน 4) การรับฟังข้อเสนอแนะ (Suggestion Programs) เป็นการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสหรือกระตุ้นให้บุคลากรแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ 5) การฝึกอบรมทีกรุป (T-Group Approach or Sensitivity) เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมในรูปของการฝึกอบรมในห้องปฏิบัติการ เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา และ 6) การมอบอำนาจ เป็นการกระจายอำนาจเพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บริหารด้วยประสิทธิภาพการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วม คือ การทำงานเป็นทีม สร้างผลงานได้มากขึ้นในเวลาจำกัด บุคลากรมีขวัญกำลังใจที่ได้มีส่วนร่วม (ธร สุนทรายุทธ, 2556) ได้รับการยอมรับจากฝ่ายบริหาร มีความภาคภูมิใจมีความกระตือรือร้นทำงานอย่างเต็มความสามารถช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้นที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ช่วยให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ลดความขัดแย้ง ลดการต่อต้าน ลดปัญหาในการทำงานฝ่ายปฏิบัติได้มีโอกาสร่วมทำงานร่วมคิด ร่วมตัดสินใจงานสำเร็จได้รวดเร็วเพราะความร่วมมือจากทุกคนทุกฝ่าย และประการสุดท้าย เกิดกระบวนการประชาธิปไตยที่ร่วมมือกัน แบ่งงานกันทำ ร่วมรับผิดชอบในการบริหารงานการร่วมคิดร่วมรับผิดชอบเป็นการเพิ่มผลผลิตเพิ่มคุณภาพงาน (ศรัณย์ เจริญชัย, 2559) ทำให้การใช้ทรัพยากรประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด ดังที่ วินัย ดิสงส์กุล กล่าวว่า รูปแบบและเทคนิคการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วม ให้มีประสิทธิภาพเป็นการใช้เทคนิคบริหารโดยการใช้องค์คณะบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการ ได้แก่ คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อให้เกิดความรอบคอบ เป็นการสร้างความยอมรับ เป็นการเสริมสร้างพลังมีความเข้มแข็งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จเกิดพลังการคิดร่วมกันด้วยการพัฒนา (วินัย ดิสงส์กุล, 2550) ดังนี้

1) การใช้กระบวนการประชาธิปไตย เสริมสร้างพลังของการมีส่วนร่วมให้เกิดประสิทธิภาพ โดยเน้นวิถีประชาธิปไตย ส่งเสริมใช้คุณธรรม ปัญญาธรรม สามัคคีธรรม ในการทำงานร่วมกัน และการใช้รูปแบบประชาธิปไตยในการดำเนินการ เช่น รูปแบบคณะกรรมการ และการประชุม ส่งผลให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน เคารพในความคิดเห็น ร่วมพลังสร้างสรรค์ความสำเร็จของงานได้เป็นอย่างดี

2) การใช้เทคนิคในการทำงานร่วมกันเป็นทีม เป็นการสร้างความสัมพันธ์การทำงานให้ดีขึ้น ให้สมาชิกยอมรับและนับถือความสามารถของกลุ่ม มีขวัญกำลังใจ มีความอบอุ่นเป็นกันเองจึงเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งมีทีมที่หลากหลาย ทำงานร่วมกัน ทีมจะพาสมาชิกให้ร่วมมือกันสู่ความสำเร็จตามความรับผิดชอบ

3) การใช้เทคนิคกลุ่มสร้างคุณภาพ กลุ่มสร้างคุณภาพที่นำมาใช้เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วม โดยให้บุคลากรหรือสมาชิกได้ร่วมกลุ่มขนาดเล็ก โดยรวมแบบอิสระตามความรู้ความสามารถได้ร่วมกันทำกิจกรรมเดียวกัน การแก้ปัญหาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องทั้งการพัฒนาตนเองและการพัฒนาซึ่งกันและกัน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถที่ส่งผลต่อความสำเร็จของตน

4) การใช้เทคนิคการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร โดยนำหลักการสำคัญของการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรมาใช้เสริมสร้างพลังการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้เกิดพลังร่วมกันบริหารให้เกิดประสิทธิภาพได้แก่ ให้สมาชิกมุ่งมั่นต่อคุณภาพของโรงเรียนโดยภาพรวมทั้งโรงเรียนเกิดการรับรู้เข้าใจลึกซึ้งและเกิดจิตสำนึกทั่วทุกคนโดยการตั้งเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพ คือ ความสำเร็จของการศึกษาที่เกิดจากการร่วมกันวางแผน ติดตามความก้าวหน้าและประเมินผล ชมความก้าวหน้าหรือความสำเร็จและปรับปรุงระบบพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

5) การใช้หลักการบริหารแบบการใช้โรงเรียนเป็นฐาน เสริมสร้างพลังการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ หลักการกระจายอำนาจสู่หน่วยย่อย หลักการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ร่วมเป็นเจ้าของโรงเรียน ร่วมรับผิดชอบจัดการศึกษาให้เกิดความเชื่อมั่นว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียน คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความร่วมมือ รวมพลังสามัคคีการทำงานเป็นทีมเป็นกลุ่มทำงานมีการสนับสนุนการทำงาน สร้างผลงานได้มากขึ้นในเวลาจำกัด บุคลากรมีขวัญกำลังใจที่ได้มีส่วนร่วม ได้รับการยอมรับจากฝ่ายบริหาร มีความภาคภูมิใจ มีความกระตือรือร้นทำงานอย่างเต็มความสามารถ ช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้นผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันช่วยให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ลดความขัดแย้งลดการต่อต้านจากฝ่ายปฏิบัติ ได้มีโอกาสร่วมทำงาน ร่วมคิด และร่วมตัดสินใจ ทำให้ลดปัญหาในการทำงาน งานสำเร็จได้รวดเร็วเพราะความร่วมมือจากทุกคนทุกฝ่ายเป็นกระบวนการที่ร่วมมือกันแบ่งงานกันทำร่วมกันรับผิดชอบ เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบเป็นการเพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพงาน ทำให้การใช้ทรัพยากรประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีการทำงาน ควบคุมการทำงานกันเอง เป็นการแบ่งเบาภาระของผู้บริหารให้ลดลงทำให้ฝ่ายบริหารทำหน้าที่บริหารได้อย่างเต็มที่ ทำให้ผลงานดีขึ้น มีคุณภาพสูงขึ้น แสดงถึงการบริหารที่มีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป หลักการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วม (Participation) การปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการบริหารได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ โดยหลักการมีส่วนร่วม การเสนอแนะและการพัฒนาในงานวิชาการ ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่ดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการวิชาการโดยมีเป้าหมายนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพได้มากขึ้น การมีส่วนร่วมต้องเริ่มจากการร่วมคิดร่วมทำ และร่วมประเมิน (ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, 2551)

ทั้งนี้ลักษณะของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 7 ประการที่สำคัญ ดังนี้ 1) สร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม ทำให้แนวทางที่จะไปสู่เป้าหมายมีความชัดเจนยิ่งขึ้นและ

บรรยากาศจะมีลักษณะของความไม่เป็นทางการ เช่น การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นด้วยการที่ผู้บังคับบัญชาได้ขอความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์กรมีการเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของงาน 2) เลือกเป้าหมายที่มีคุณค่า ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาควรเพิ่มเป้าหมายส่วนบุคคลกับเป้าหมายองค์กรให้เท่าเทียมกัน 3) การให้อำนาจในการตัดสินใจ เป็นการให้พนักงานมีสิทธิในการตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ โดยไม่ต้องปรึกษาผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารระดับสูงให้การสนับสนุนผู้บริหารทุกคนในการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม 4) การกระจายอำนาจในการบริหาร เป็นการใช้คณะกรรมการและกลุ่มงานในการปฏิบัติงานการให้อิสระกับพนักงานในการดำเนินงานที่รับผิดชอบ 5) การไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นการมอบหมายงานให้ตรงตามความรู้ ความสามารถและมีการมอบหมายให้พนักงานได้ปฏิบัติงานใหม่ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะ 6) เสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เป็นการที่ผู้บริหารมุ่งเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมจะต้องสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานในองค์กรเพื่อให้มีขวัญและกำลังใจ และพร้อมที่จะปฏิบัติงานเต็มกำลังสติปัญญา ความรู้ความสามารถ โดยมีข้อควรคำนึงในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และ 7) มุ่งประยุกต์ใช้หลักจิตวิทยาอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นศาสตร์ที่มีการศึกษาครอบคลุมถึงการผลิตและการใช้สินค้า รวมทั้งการจัดบริการในอุตสาหกรรม และการจัดการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์โดยภาพรวมแล้วจะมุ่งศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ในแง่มุมต่าง (เศรษฐภูมิ เกชาลี, 2558) ดังนั้นการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่เกิดประสิทธิผล ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมการบริหาร

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการเลือกแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมในการวางแผนการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และการเลือกแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมของกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น การมีส่วนร่วมในการริเริ่มการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการวางแผนในการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาและการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค ประสพการณ์ทำงาน และการสรุปบทเรียน (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ และพระมหาเสรีชน นริสสร, 2555) ทั้งนี้การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่นเริ่มจากการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน จะช่วยให้ชาวชนบทผ่านการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจนแต่ก็มีแรงงานของตนที่สามารถใช้เข้าร่วมได้การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิดและการติดตามประเมินผลงาน การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป (โกวิท พวงงาม, 2555) รวมถึงเป็นแนวทางการดำเนินการเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมผ่านกระบวนการหรือกิจกรรมต่างๆ ของส่วนราชการสามารถดำเนินการตามตัวอย่างต่อไปนี้

1) กระบวนการหรือการดำเนินการที่แสดงถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงหรือเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์หรือภารกิจหลักของส่วนราชการ และการกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องเพื่อ

กำหนดเทคนิคหรือวิธีการที่เหมาะสมในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การดำเนินการในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของส่วนราชการการดำเนินการโครงการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามยุทธศาสตร์หรือภารกิจหลักการจัดหรือให้บริการสาธารณะ เป็นต้น

2) การกำหนดให้มีช่องทาง/วิธีการในการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารและรับฟังความคิดเห็นรวมทั้งรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานหรือผลการดำเนินงานของส่วนราชการเช่น เว็บไซต์การประชุมสัมมนา เอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

3) การกำหนดให้มีคณะกรรมการคณะทำงานที่มาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องและหลากหลายเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ โดยสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น คณะกรรมการในรูปแบบต่างๆ ของส่วนราชการที่มีองค์ประกอบมาจากผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆ ที่ครอบคลุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง

4) การจัดกิจกรรมขององค์กรที่เป็นการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่เกี่ยวข้องและ/หรือผู้รับบริการเข้ามามีส่วนร่วมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ และสร้างความไว้วางใจและการยอมรับระหว่างกัน เช่น การเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนและการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินการของส่วนราชการซึ่งอาจเป็นทำงานร่วมกันของคณะกรรมการ/คณะทำงานชุดเดียวกันโดยมีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมไปถึงเรื่องการติดตามประเมินผลด้วย

การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งด้านการแสดงความคิดเห็นการตัดสินใจ การรับผิดชอบ การวางแผนปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารงานในสถานศึกษา (วีระศักดิ์ วงศ์อินทร์, 2557) เป็นวิธีการดำเนินที่เกื้อหนุนจากการร่วมมือระหว่าง หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ และครูผู้สอน มีส่วนร่วมในการดำเนินการในการปฏิบัติงานได้ทำกิจกรรมร่วมกันโดยเป้าหมายและผลประโยชน์ในการมีส่วนร่วมในการศึกษาเป็นขั้นตอนที่ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการและครูผู้สอน เข้ามามีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือวางแผน การตัดสินใจ กำหนดกลยุทธ์ ปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ร่วมกัน ติดตามและประเมินผล และปรับปรุงพัฒนา (ประภาศิริ คุณาคำ และคณะ, 2558) การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารการงาน และการประสานงานและการขอความช่วยเหลือ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน

2. ด้านการบริหารในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

การบริหารงานวิชาการที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณสมบัติ และทักษะ ความสามารถตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการศึกษาแห่งชาติ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2556) การบริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง

พัฒนาการเรียนการสอน ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน งานวิชาการ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานในสถานศึกษา (ปรีชา จันทรมณี, 2556) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพของงานที่สถานศึกษาได้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการนำความรู้ หลักการ แนวคิดแล้วเสนอแนวปฏิบัติที่จะเป็นไปได้จริงในสถานการณ์ต่างๆที่เป็นจริงและแนวปฏิบัตินี้จะมีผลให้เกิดการปรับปรุง พัฒนางานที่ทำอยู่ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงขึ้น (จันทรณี สงวนนาม, 2557) โดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา การร่วมมือของบุคคลในการบริหารงาน ที่เกี่ยวกับซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปโดยมีวัตถุประสงค์ในการ ทำงานร่วมกัน ประกอบด้วย การพัฒนาและการนำหลักสูตรไปใช้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการที่หลากหลาย การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การใช้สื่อ วัสดุประกอบการจัดการเรียนการสอน การนิเทศติดตามผลงานหลักของโรงเรียน เพราะโรงเรียนตั้งขึ้นมา เพื่อเป็นแหล่งที่ให้ ความรู้แก่นักเรียน หน้าที่หลักของโรงเรียนคือ การจัดการเรียนการสอนหรืองานวิชาการ ส่วนงาน อื่นๆ งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียน งานความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นงานที่ สนับสนุนให้งานวิชาการได้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2556) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะงานวิชาการเป็นหัวใจที่สำคัญ หรือเป็นหัวใจของโรงเรียน ซึ่งเป็นงานที่ส่งผลต่อการจัด การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้ชีวิตสถาบันดำเนินไปด้วยความราบรื่นกับงานวิชาการของ โรงเรียนที่มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ซึ่งเป็นการวางแผนที่มีพื้นฐานหรือความต้องการที่จะพัฒนางาน การนำแผนไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการ จัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา กล่าวโดยสรุป การบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อร่วมพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่เข้าใจและชัดเจน ร่วมกัน ผู้บริหารต้องใช้ภาวะผู้นำในการสร้างทีมงานและดำเนินการตามกระบวนการบริหารงาน วิชาการ และมีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยในการสนับสนุนการบริหารงานวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ กลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยี และการวัดผล

3. ด้านประมวลย้อนกลับ

การบริหารงานวิชาการสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการ เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาโดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การ กำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนตลอดจนการประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษา การบริหารงานวิชาการ ได้แก่ งานการควบคุมดูแลหลักสูตร การสอน การฝึกอบรมครูการนิเทศการศึกษา การเผยแพร่งาน วิชาการการวัดผลการศึกษา การศึกษาวิจัย การประเมินมาตรฐานสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพ และประสิทธิภาพของสถานศึกษา (ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) การบริหารงานวิชาการ จำเป็นต้องมีหลักการที่สำคัญๆ ดังนี้หลักการพัฒนาคุณภาพ เป็นการบริหารงานเพื่อนำไปสู่ความเป็น เลิศทางวิชาการ องค์ประกอบของคุณภาพที่เป็นตัวชี้วัดคือผลผลิตและกระบวนการเป็นปัจจัยสำคัญที่

ทำให้บุคลากรและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ พัฒนาศักยภาพ เป็นที่ยอมรับของสังคมในระดับสากลมากขึ้น โดยอาศัยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ในการบริหารงานวิชาการ มีขั้นตอนหรือกระบวนการในการบริหารงานที่มุ่งประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ขั้นตอนในการบริหารงานที่เหมาะสมกับการบริหารงานวิชาการมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม ดังนี้

1) การวางแผน เป็นกระบวนการที่สำคัญในการบริหาร เป็นภาระหน้าที่ และเป็นการใช้ศิลปะของภาวะผู้นำที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง ดังนั้น ในการบริหารงานวิชาการจึงจำเป็นต้องทราบถึงหลักสำคัญในการวางแผน เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานให้ได้ผลยิ่งขึ้น

2) การจัดองค์กร เป็นกระบวนการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างที่จะสามารถทำให้องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งประกอบด้วย คน หน้าที่การงาน และปัจจัยทางกายภาพต่างๆ ขององค์การ หรือการบริหารงานวิชาการ

3) การบังคับบัญชา เป็นการบริหารงานวิชาการตามอำนาจหน้าที่ตามระเบียบแบบแผนวิธีการและมาตรฐานการปฏิบัติงานที่กำหนดขึ้น โดยอาศัยศิลปะการเป็นผู้นำหลักมนุษยสัมพันธ์ของผู้บังคับบัญชาต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา

4) การประสานงาน เป็นเรื่องของการร่วมมือในการบริหารงานวิชาการ เป็นเรื่องเกี่ยวกับภาระทางใจที่สำคัญ ดังนั้น การประสานงานจึงเป็นการประสานใจที่มีส่วนสำคัญ ในการส่งผลให้การบริหารงานวิชาการบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้

5) การควบคุม เป็นการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน และความก้าวหน้าในการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลง การพัฒนางาน และผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน เพื่อแก้ไข ปรับปรุง และเป็นข้อมูลในการพัฒนางานต่อไป (มนูญ เชื้อชาติ, 2557)

4. ด้านประสิทธิผล

การมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูมีบทบาทจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีผลลัพธ์สามารถปรับตัวและมีการบูรณาการทรัพยากรที่มีอยู่ โดยสามารถจัดการศึกษาให้สำเร็จโดยสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และครูมีความพึงพอใจในงานอย่างมีคุณภาพ นำไปสู่การบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ของระดับความสามารถของโรงเรียนที่สามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและบุคลากรภายในโรงเรียนก่อให้เกิดผลสำเร็จต่อสถานศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้ ตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา โดยพิจารณาจากความสามารถในการผลิตนักเรียน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอก และรวมทั้งสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียน จนทำให้เกิดความพอใจในการทำงาน (ธร สุนทรายุทธ, 2556) นอกจากนี้ยังสามารถใช้เกณฑ์ต่อไปนี้วัดประสิทธิผลของโรงเรียนได้อีกด้วย คือ

1) ความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

2) การเข้าใจในภารกิจของโรงเรียน คือการที่คณะครูทั้งหมดในโรงเรียน มีความรู้สึกผูกพัน และรู้ถึงวัตถุประสงค์ขององค์การ การจัดลำดับงาน กระบวนการวัดและประเมิน และมีความรับผิดชอบร่วมกัน

- 3) การมีภาวะผู้นำทางวิชาการ คือการที่ครูใหญ่เป็นคนที่เข้าใจในงานวิชาการและมีคุณลักษณะที่จะประยุกต์งานไปสู่ประสิทธิผล
- 4) บรรยากาศที่มีความคาดหวังสูง คือการที่บุคคลในคณะมีความสามารถที่จะนำนักเรียนไปสู่การเรียนรู้เพื่อรอบรู้ในทักษะต่างๆ ที่จำเป็น
- 5) การให้เวลามากๆ ในการปฏิบัติการกิจของโรงเรียน คือการมีเวลาที่จะให้กับนักเรียนในการวางแผนการจัดกิจกรรม และฝึกทักษะต่างๆ
- 6) ความถี่ในการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน คือการใช้เวลาในการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์นักเรียนเป็นรายบุคคล และมีโปรแกรมเพื่อการช่วยเหลือ นำแนะนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 7) การมีความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนในเชิงบวก คือการที่มีการส่งเสริมให้ผู้ปกครองสนับสนุนในการกิจ และกิจกรรมของโรงเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์นักเรียนดีขึ้น

สรุป

การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศประกอบด้วยส่วนสำคัญของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลผ่านการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน การประสานงานที่ได้รับการยอมรับและนำไปใช้ในการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษาด้วยวิธีการความร่วมมือระหว่างหัวหน้ากลุ่มฝ่ายบริหารวิชาการ และครูผู้สอน มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติงานผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายของขั้นตอนที่ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการ และครูผู้สอน เข้ามามีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ วางแผน การตัดสินใจ กำหนดกลยุทธ์ ปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ร่วมกันประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการดำเนินการวางแผน การตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารการงาน การประสานงานและการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ดังนั้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจนร่วมกัน ผู้บริหารต้องใช้ภาวะผู้นำในการสร้างทีมงานบริหารงานวิชาการ รวมถึงองค์ประกอบที่สนับสนุนการบริหารงานวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ กลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์การ เทคโนโลยีการบริหาร และการวัดผลประเมินผล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- โกวิทย์ พวงงาม. (2555). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จันทราณี สงวนนาม. (2557). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บัณฑิต.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2556). *การพัฒนาหลักสูตรทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บริษัทวี พรินท์ (1991) จำกัด.

- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2551). *การบริหารงานวิชาการและการนิเทศภายในสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักงานวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ทองศักดิ์ คุ่มไชนะ. (2558). *เทคนิคการบริหารการศึกษา*. ชัยภูมิ: สถาบันบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- ธรร สุนทรายุทธ. (2556). *ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรม: หลักการ ทฤษฎี การวิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ประภาพร ชื่อสุทธิกุล. (2551). การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์อภิमान. *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประภาศิริ คุณาคำ และคณะ. (2559). รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. *การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปรีชา จันทรมณี. (2556). ตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. *ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2552). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอูน) และ พระมหาเสรีชน นริสสร. (2555). *การพัฒนารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2556). *การจัดและการบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มนูญ เชื้อชาติ. (2557). ปัจจัยพระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออก. *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- วินัย ดิสสงค์. (2550). *การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์ธารอักษร จำกัด.
- วีระศักดิ์ วงศ์อินทร์. (2557). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ศรัณย์ เจียรนัย และคณะ. (2559). การพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 41 และนานาชาติ ครั้งที่ 5 วันที่ 8 ธันวาคม 2559*. ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

- เศรษฐภูมิ เถาชาลี. (2558). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. *วารสารวิชาการวิศวกรรมศาสตร์*, 8(2): 45–54.
- สถาพร ปิ่นเจริญ. (2556). *ภาวะผู้นำกับการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักส์.

